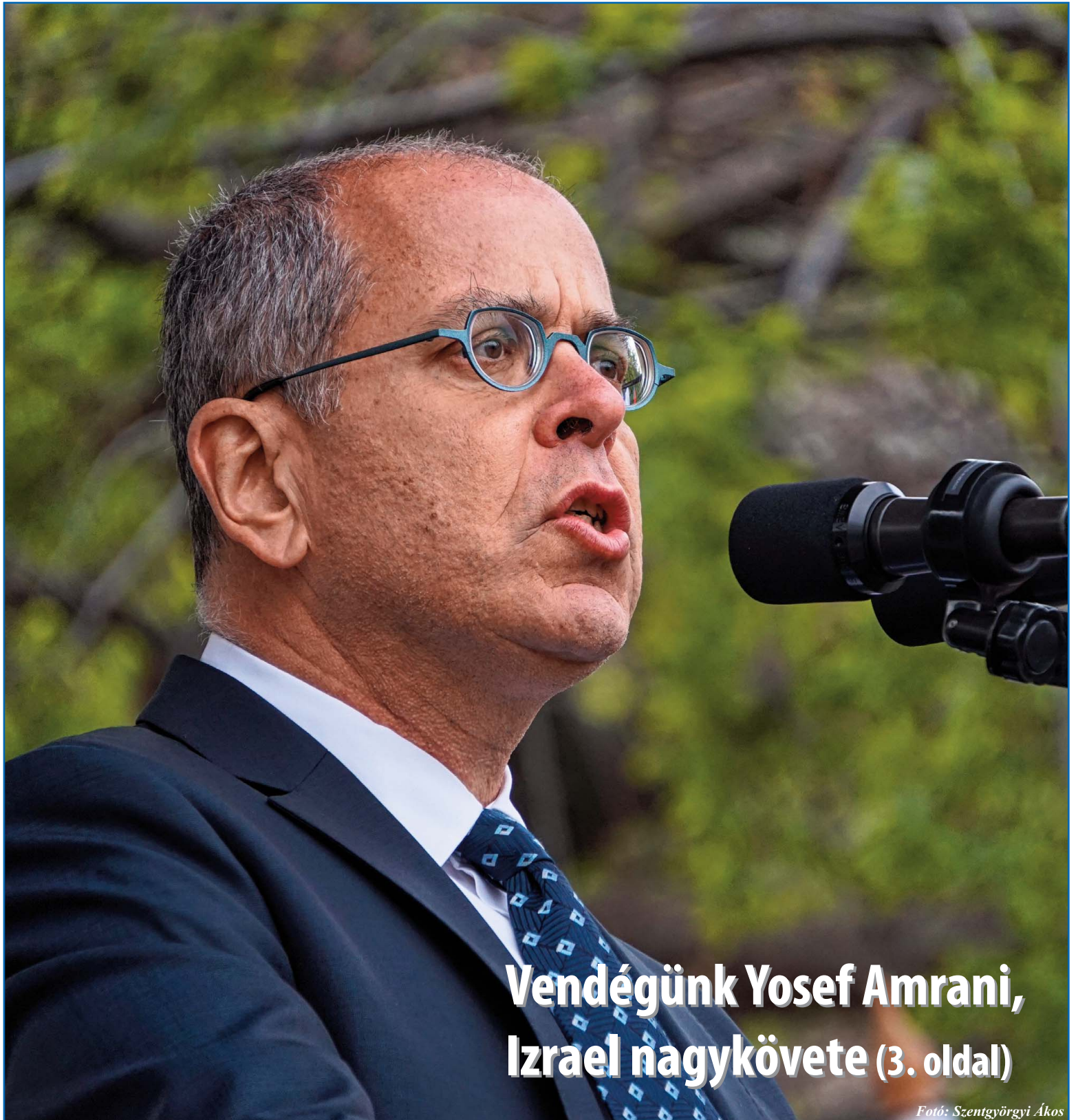

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Várkonyi Tibor és Dési János írása (5. és 8. oldal)

Képes Történelem befejező rész (9. oldal)

**Vendégünk Yosef Amrani,
Izrael nagykövete (3. oldal)**

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Dr. Frölich Róbert rovata

Sovuajsz, az ómerszámlálás vége, a Tóraadás ünnepe

Sziván hónap hatodikán és hetedikén kerül sor Sovuajsz napjainak megünneplésére. A Sovuajsz szó magyarul heteket jelent. A Tórában így áll: „Hét hetet számolj magadnak; attól fogva, hogy kezdenek sarlót vinni az álló gabonába, kezd el számlálni a hét hetet. És tartsd meg a hetek (Sovuajsz) ünnepét az Ö.valónak...” (M.V. 16/9-10). E napokat, a Pészach és Sovuajsz közötti időszakot nevezzük az ómerszámlálás napjainak.

Sovuajsz egy másik elnevezése: a zsengek napja (Chág hábikurim), ugyanis a Tóra írja:

„A zsengek napján is, midőn bemutattok új lisztáldozatot az Ö.valónak, heteitek ünnepén...” (M.IV. 28/26). A zsengek napján mutatták be a Szentélyben az új kenyeret is, hálát adva az Ö.valónak a kenyérért (M.III. 23/17). A jeruzsálemi Szentély fennállásának idejében a Tóra által Izrael földjének gazdagságát jelző hétféle termés: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajbogyó és datolya első érett termését (amit először láttak meg) szintén ezen a napon a Szentélybe vitték, ahol a papoknak és a földdel nem rendelkezőknek adták.

Sovuajsz még az aratás ünnepe (Chág hákócir) is, mert: „Három ízben szentelj nekem ünnepet... és ünnepét az aratásnak...” - áll a Tórában (M.II. 23/14-16).

Az ünnep harmadik elnevezése: a Tóraadás ideje (Zmán mátán Tajroszenu). Bölcsseink hagyománya szerint ekkor kapta a zsidóság az Írott és a Szóbeli Tant az Ö.valótól. Az ünnepet a Talmud egyszerűen csak lezárásnak (áceresz) nevezi, mivel ez az az ünnep, amely lezárja az ómerszámlálás napjait.

Sovuajsz egyike a három zarándokünnepnek (a másik kettő Pészach és Szukkajsz). I.tennek kettős célja volt a választott nép

kiszabadításával az egyiptomi rab-szolgaságból. Az egyik a Tóra, vagyis a Törvény kinyilatkoztatása, és a zsidó népnek való átadása, a másik pedig az Ígéret Földjének birtokba adása Ábrahám, Izsák és Jákob utódainak. Sovuajsz szokásai, hagyományai is a Tóra, a Tóra adásának körülményei, tanításai körül forognak. Mielőtt beköszönt az ünnep, szokás a közösségekben – a férfiaknak - az éjjelt virrasztással és tanulással tölteni. A virrasztás neve Tikkun Léel Sovuajsz. A szokás oka, hogy a Midrás szerint Tóraadás napján elaludt a nép, s azóta is bizonyítjuk, hogy fontos a Tóra, és várjuk a kinyilatkoztatás felidézését, a Tíz Ige felolvasását. Tóraolvasás előtt, egy XI. századból származó imaköteményt, az arameus nyelvű Ákdómusz kezdetű pijjutot olvassuk, mely I.ten nagyságát dicséri, és hálát ad az Ö.valónak, amiért nekünk adta a Tórát.

a nagy esemény tiszteletére a Tóra adását megelőzően.

Az első napon, mielőtt templomainkban a Tóra olvasásába kezdenénk, elmondunk egy arameus nyelvű pijjutot, imaköteményt, az Ákdómusz-t, melyben a Tóra felolvasója, mintegy engedélyt kér a felolvasásra, s veretes szavakkal ecseteli I.ten és az Ő Tórája nagyszerűségét.

A második napi Tóraolvasás előtt hagyományosan Rut könyvét (Megilász Rusz) olvassuk fel. A moabita Rut egy zsidó férfihez ment feleségül, s férje halála után anyósával visszatért Moáb földjéről Júda országába. Rut önként magára vette a zsidóság törvényeit és a Tóra szerint ő Dávid király dédnagyanyja, moabita származásának dacára. Története a kalászerés idején játszódik, így kapcsolódik az ünnephez. A hagyomány úgy tartja, Sovuajszkor született és halt meg Dávid király.

Az ünnep első estjén szokás tejes

Speciális magyarországi szokás, hogy Sovuajsz első estjén kerül sor a bát-micvó, azaz a leánygyermek a nagykorú zsidó társadalomba való felvételére, ünnepélyes szertartására. Ezen időponttól kezdve teljes jogú tagjai a zsidóságnak, ugyanolyan jogokkal bírnak, mint édesanyjuk, vagy nagyszüleik. A templomot az ünnepet megelőzően szokás zöld ágakkal, lombokkal, virágokkal díszíteni, mert a hagyomány szerint a Szináj-hegy is virágba borult annak idején

ételeket enni. A Tórát /a fentiek szerint/ Sovuajszkor kapták őseink és így minden edény használhatatlan volt, ezért gyümölcsöket és tejes ételeket ettek, míg ki nem kaserolták az edényeiket, vagy újat nem készítettek. A Tóraadás előtt ugyanis Izrael nem ismerte az állatok megfelelő levágásának, valamint a tejes és húsos ételek elválasztásának a törvényét, egy szóval a kasruszt, így csak tejes ételeket fogyasztott nyugodt lelkiismerettel.

I M A R E N D

Hétköznap: 7:30-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 18:00 óra, helyszín a Talmud-Tórában. Az esti ima előtt fél órával, sakk, kártya, kávé és tea várja híveinket!

Péntek esti ima: 18:00-kor a Dohány Templomban.

Szombat reggeli ima a Dohány Templomban: Sachrisz: 9:30
Tóraolvasás: 10:00 Muszáf ima: kb. 10:45

Vasárnap reggeli ima: 8:00-kor, esti ima: 18:00-kor, mindkettő a Talmud Tórában.

A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.

Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

19:00

Yosef Amrani: Boldog vagyok, hogy itt lehetek

Még át sem adta megbízólevelét, de már első útjainak egyike – november elején – a Dohány utcai zsinagógába vezetett, majd velünk maradt a pénteki keddusra Yosef Amrani, aki azóta hivatalosan is Izrael magyarországi nagykövete. Majd április 10-én is járt nálunk, s részt vett a Dohány körzet szokásos Széder vacsoráján. Bő egy héttel később találkoztunk ismét, aznap, amikor a furcsa „égi áldás” ömlött az országra, így a követség környékét hó borította, s több, kisebb korcsolyapályát is le kellett küzdeni az érkezéshez. Izraelben nem sűrűn látnak havat, de áprilisban ez itt is szokatlan...

– Szó se róla, nem unalmas az időjárás – kezdte nevetve Yosef Amrani. – Ez emlékezteti az embert arra, hogy milyen kicsi is. Hirtelen jöhetnek nagy változások, egyik nap tavasz, aztán újra tél. Majd rövid időn belül szinte nyár és, vagy ősz. Változatos!

– A változatoság, vagy más oka volt, hogy Ön választotta Magyarországot?

– Szeretem a világnak ezt a részét. Rendkívül gazdag a történelme, miként a helyi zsidóság történelme is. Továbbá sok-sok kulturális értéket tartalmaz. Miként az is fontos, hogy Izrael és Közép-Európa kapcsán közös és új nézőpontokat találjunk, illetve erősítsük a politikai kapcsolatokat is. Úgy vélem, Közép-Európa, Európa egyik kulcsrégiója, ez pedig számomra spirituálisan és szakmailag is rendkívül izgalmas.

– Egy új benyomást már szerzehetett, hiszen ezúttal nem otthon, hanem a Dohány körzetben töltötte Pészách első estjét...

– Valóban! Ráadásul ez volt az első, hogy nem családi körben, hanem máshol költöttem el a Széder vacsorát. A Dohány körzetnek köszönhetően most a kibővített család látott vendégül a Goldmarkteremben. Rengeteg pozitív élményt kaptam az este. Érdekes volt magyarul hallani a Kivonulást, Fröhlich főrabbi szépen keltette életre az ősi történetet. Érdekes volt felfedezni azt is, hogy milyen különbözőek a szokások. Otthon több az ének, nem csak a rabbi, de mindenki dalol az egészen kicsiktől az aggastyánokig. Mind a négy fiú szerepét más meséli el. Így talán erősebb a közösségi összetartozás. Mások az ízek is, a tányérra például alma helyett datolyát tesznek.

A nagykövet úr kiemelte, hogy korábbi kiküldetési során rendre hazautazott, az ünnepre, így most nagyon hiányzott a családja. Miként hiányzott az édesanyja által készített gefilte fish is. Hozzátette, jövőre ismét visszarepül Izraelbe – aztán mosolyogva folytatta, az is

lehet, inkább a családja jöjjön Magyarországra és akkor ő hív vendégeket, hogy megmutassa, otthon hogy ünneplik Pészáchot.

felvállalása. Még ma is, akár egy Széder-est megtartása is választás. Személyes és fontos döntés, ahogy a tradíciók megőrzése, is. Nem

– A fővárosban már több helyen megfordult. Merre járt még az elmúlt szűk fél évben?

– Ellátogattam Pécsre, Szegedre,

Fotó: Szentgyörgyi Akos

Yosef Amrani az Élet Menetén

– Más jelent az ünnep Izraelben, más Amerikában és más Közép-Európában is – folytatta Amrani úr. – Izraelben mások az érzelmek, szerepet kap a titokzatosság, de nem feltétlen a vallás a főszerep. Az Egyesült Államokban viszont inkább a vallás a fontos, a történelem kevésbé számít. Izraelben nem választás zsidónak lenni, ott annak születik az ember. Bár a '90-es évek jókora változást hoztak, Izrael és a diaszpóra szempontjából. Közép-Európában még mindig speciális zsidónak lenni.

– Ez érthető, hiszen sok családban nem volt téma a zsidóság, nem beszéltek róla, kérdések sem voltak. Illetve a kommunikációban talán még mindig túl hangsúlyos a holocaust...

– Valóban, a II. világháború és a hatása a mai generációt is jócskán érinti. Közép-Európában sokáig nem volt biztonságos zsidónak lenni, s itt választás zsidóság

csupán a vallás, de a hagyomány, a kultúra szempontjából is. A zsidó történelem több ezer évre nyúlik vissza. A holocaust pedig nem csupán a zsidóság, hanem az egész emberiség drámája. Emlékezni kell, hogy soha ne történhessen meg újra. A múlt építi a jövőt, ezért nem szabad feledni! De nyitni kell! S ez ügyben is sokat segít a Zsidó Kulturális Fesztivál, vagy a 2019-es budapesti Maccabi Európa Játékok. Utóbbi sem a rekordok miatt a legfontosabb, hanem mert így is megmutathatjuk a zsidó életet, a kultúrát, a szokásokat. Ezért a követség kiemelten kezeli a kapcsolatot a szervezőkkel. Ráadásul azt is megismertethetjük, hogy Európán belül is más zsidónak lenni, így más Franciaországban, más Németországban, Hollandiában és más Magyarországon. Budapest szerencsés helyzetben van, jelentős a zsidó közösség, számos iskola, zsinagóga várja a híveket.

Debrecenbe, Szombathelyre és Kecskemétre is. Minél több helyen szeretnék Hamarosan útra kelek Győrbe, Miskolcra, újra Szegedre, illetve Debrecenbe. Az első évem végére igyekszem mindenhol eljutni. Ez egy büszke ország, amely rendkívül gazdag történelemben, tradícióban és kultúrában. Széles a skála Lisztől Rippl-Rónaiig, vagy Esterházytól Kertész Imréig, de említhetem a csodás épületeket, és még hosszan sorolhatnám. Boldog vagyok, hogy itt lehetek, de még rengeteget kell tanulnom. Mindig kérdezni kell. Azt vallom, ha már nem tanulunk, megszűnünk létezni. S a kíváncsiság az élet kulcsa...

Egyet ígérhetünk, s ezt a nagykövet úr is örömmel fogadta: legkésőbb egy év múlva újra „kiváncsiskodunk”...

Sziget himnusz 2017: Love Solution

A Mary PopKids zenekar Love Solution című száma lett a jubileumi 25. Sziget himnusza. A zenekar szerint a Sziget egy olyan hét, amikor el lehet hinni, hogy szép a világ, és ezt próbálták dalban elmondani. Az eredmény itt lát/hallható:

<https://youtu.be/T9-pJaTPgjo>

Már bevett szokás, hogy minden évben egy-egy ismert hazai csapat szerzeményét választják a szervezők az adott esztendő Sziget himnuszá- nak, ezzel segítve a zenekarok népszerűsítését is. Így amellet, hogy fel- léphetnek Európa kétszer is a legjobb- nak választott nagyfesztiválján, a Sziget- et bemutató nemzetközi - és persze hazai - kampányban is e dal szerepel majd minden lehetséges csatornán.

Ezúttal a Mary PopKidsre esett a választás. A zenekar tagjai szerint ez nagy megtiszteltetés.

– Tizenöt éves korunk óta járunk minden évben a fesztiválra és nem múlt el az az izgalom, amikor első nap átsétalunk a K-hídon” – mesélte a csapat énekes-gitáros, Kama. – A Szigeten voltunk már szerelmesek, vesztünk el bokrokban és sátrakban, mulattunk régi barátokkal és szereztünk újakat is, és rengeteg meghatározó koncertélményünk kötődik ide. Nekünk ez egy olyan hét, amikor ki lehet zárni a külvilágot és kicsit el tudjuk hinni, hogy szép a világ. Ezt próbáltuk egy dalba csomagolni – mondta az énekes. Magyar fiatalokként és zenészekként is nagyon büszkék vagyunk a Szigetre, és arra is, hogy most nekünk is lehet hozzá egy kis közünk – tette hozzá.

Kilencvenegy évesen tartotta bát micváját

Eugenia Unger nyolc évtizedes késéssel vett részt nővé avatási szertartásán Buenos Airesben, miután április elején tartotta a bát micváját. A 91 éves asszony egy argentin rádióműsornak nyilatkozva ezt az eseményt tartotta hosszú élete fénypontjának. Meghatottan tette hozzá, ez a szertartás a zsidó élet különleges pillanata.

Eugenia Unger Varsó-ban született, s a varsói gettóból deportálták szüleivel és testvéreivel (két bátyja, és nővére) együtt tinédzserként Auschwitzba - családjából egyedül élte túl a poklot. A háború után két évig élt egy olasz-orosz menekülttáborban, ott találkozott a férjével, David Ungerrel, akivel Argentínába emigrált. Két gyermekétől hat unokája született.

Unger asszony gyakran beszél a varsói gettóban, Auschwitzban és Majdanekben töltött éveiről, a közreműködésével is alapított Buenos Aires-i Holokauszt Múzeumban és különböző iskolákban. De nem csak személyesen ismerteti a múltat, eddig három könyvben mesélt életéről, amely mint mondta, most 91 éves korában ért fénypontjához.

A bat micvá ünnepséget nagy születésnap parti előzte meg a zsinagógában, azt követően pedig folyamatos volt a bulizás.

Forrás: <http://www.jta.org>

Pesti Sólet menü a BZSH Kóserkonyha receptjei alapján

Tavaszi raguleves (10 főre)

Hozzávalók: 50dkg csirkeaprólék, vagy fél kg kockára vágott borjúhús, ¼ kg fejtett borsó, 1 db zsenge karalábé, ¼ kg gomba vagy spárga, 1 csokor petrezselyem, 2 kanál liszt, 3 evőkanál liszt, só.

Elkészítés: Finomra vágott hagymán a kockára vágott húst lepirítjuk, kevés vízzel félpuhára főzzük. Majd beletesszük a szintén kockára vágott zöldségeket, ezeket is lepirítjuk. Liszttel meghintjük, felengedjük vízzel, fűszerezük sóval, borssal, ízlés szerint. Tálaláskor finomra vágott petrezselyemmel díszítjük.

Ananászos sült csirke rizzsel (10 főre)

Hozzávalók: 5 db bőrös csirkemell és 5 db csirkecomb, 2 doboz ananászkonzerv (karika), 2 fej szálasra vágott hagyma, 4 kanál olaj vagy páros margarin, só.

Elkészítés: Az ananászkarikát a csirke mellénél és combjainál a bőr alá tesszük, megsózzuk. Az olajban vagy margarinban üvegesre pároljuk a hagymát, és a csirkére öntjük. Fóliával takarva pirosra sütjük.

Párolt rizs (0,8 kg rizs, 6 evőkanál olaj, só) A megtisztított rizst olajban forrósítsuk fel, majd adjuk hozzá a rizs mennyiségéhez képest kétszeres mennyiségű forró vizet. Miután felforrt, le vesszük alacsony hőfokra, és 15-20 percig főzzük. Miután elfőtte a levét, le vesszük a tűzről, és fedő alatt 30 percig pihentetjük. Friss, apróra vágott petrezselyemmel találjuk.

Mézes krémes (10 főre):

Hozzávalók: : Tésztához (5 lap): 0,15 kg margarin, 0,4 kg liszt, 0,1 kg méz, 0,15 kg porcukor, 3 db tojás, 0,01 kg szódabikarbóna, csipet sütőpor, szegfűszeg, fahéj, 0,1 liter víz

Töltelékhez: 0,4 kg margarin, 0,2 kg kristálycukor, 0,08 kg keményítő, 0,5 liter víz, 0,3 kg baracklekvár

Tetejére: 0,15 kg tortabevonó (étsokoládé)

Elkészítés: A tészta hozzávalóit összegyűrjük, kinyújtunk belőle 5 egyforma lapot, majd megsütjük azokat. A krémhez felfőzzük a cukor, a víz és a keményítő keverékét, puding állagúnak kell lennie. Amikor kihűlt, margarinnal habosra keverjük. A lapokat vékonyan lekenjük lekvárral, majd a krémmel összetöltjük. Az utolsó lap tetejére rácsorgatjuk az olvasztott csokoládét. Végül hűtőben kihűtjük.

Jó étvágyat kívánunk!

Várkonyi Tibor

Gyerekkori Peszachok emlékei

Öreg fejjel boldogan, emlékekkel teli emlékszem vissza a hajdani Peszachokra, különösen a Széder estékre. A Wesselényi utcai zsidó elemi iskolába jártam, a két párhuzamos osztály, az A és a B tanulói szüntelen versenyben voltak egymással, kinnél mennyivel színesebb, elevenebb az előkészület. Ez a hangulat nem csupán bennünket hozott lázba, tanítóinkat is.

Az A-ban Kolmann Kálmán tanító bácsi volt a „szellemi előkészítő”, hiszen egyúttal ő volt az iskola rabbija is, a kora péntek esti istentiszteket is ő vezette. A mi, B-sek tanító nénije, Horváth Teri néni sem volt restebb, de helyzete folytán csak passzívabb lehetett. A C-sek, Szirtes Lipót tanító bácsival, egyenlő energiával vettek részt a hangulat formálásában.

Az iskolának mindebben természetesen megvolt a szerepe, hiszen vallási intézmény volt, kitágította történelmi ismereteinket, mi volt Pészach,

végzetes pusztulástól, amelyben édesapánkat és középső fivérünket veszítettük el. A Széder este előkészületeit megkönnyítette, hogy közvetlen közelünkben volt Dénes úr fűszerüzlete, amely jellege szerint nem lehetett teljesen kóser, hiszen a környék lakossága vegyes természetű volt, de Dénes úr mindent megcselekedett, hogy a családnyákat segítse az ünnepi bevásárlásban. A macoszt természetesen nem tőle kellett beszerezni, ez volt az egyik „legnagyobb szám”, a reggeli kávézás eredetisége. Maga az ünnepi asztal

hozzá tartozott. De szüleink eleve figyelmeztettek mindhármunkat, ha bármivel kínálnak is, udvariasan vissza kell utasítanunk, nem célozva rá, miért tesszük, válaszoljunk a legrövidebben azt, hogy köszönjük, éppen nemrégén ettünk. Egyetlen kivétel volt a nagy familiában, édesanyám öccse, aki ortodox zsidó családba nősült. Dr. Leipnicker Márk főrabbi volt ott a családfő, szigorúan éber szuper kóser, még bennünket, akik nem voltunk olyan következetes szabálykövetők, ugyancsak kárhoztatott egész életmódunkért. Nem sértőn, de félreérthetetlenül. És ez a család volt az, amely a legjobban szenvedett a vészorszaktól. Nagybácsim felesége, a Városmajori utcában, az ottani ortodox zsidó kórházban volt asszisztensnő. Zsiga a férje, akárcsak édesapánk munkaszorgalmas volt, felesége Irén, és egyetlen kislányuk Judit, ez a hatéves csodaszépség,

csodaszépség, odaköltözött, abban a naiv tévhitben, hogy biztonságban lesz a kórházban, megússzák a rájuk váró szenvedést. Ki tudhatta akkor, hogy ez a budapesti negyed lesz az, amely a legfertelmesebb vérfürdőt éli át. Ide szabadult rájuk a nyilas gyilkos Kun páter, katolikus szerzetes különítménye, kaszabolta le mind egy szálíg a betegeket, orvosokat, ápolókat, családtagokat, egy sem menekült. Zsiga csak azért nem gyászolhatta őket, mert ő valahol Auschwitz, vagy Birkenau táján pusztult el.

De ebben az időben, már legkisebb gondunk volt, hogy milyen körülmények között ünnepelhetjük

a zsidóság fölszabadítása az egyiptomi szolgaság alól, de hát a Széder este családi természetű, a bensőséges ünnepnek a színhelye. A mi familiánk, így hozta a sors, fiús volt, három barmicvá jelölt. Én a legidősebb, így irigykedve szemléltem, hogy Gabi öcsémre, a legifjabbra jutott a szerep, ő kérdezhetette meg édesapánktól, Ma nishtana, halajlo háze, miben különbözik ez az éjszaka a többitől? Elviseltem, mert mégis nekem jutott a nagyobb és érettebb feladat, szüleimnek segíteni a Széder-tál, az esti ünnepi asztal elővarázslásában. Aki tudta, ez volt a csúc, a nagyfiú kiváltsága.

Mesés volt ez az este. Még gondtalan is viszonylag, mert színigaz, az antiszemitizmus már erőteljesen jelen volt a társadalomban, de szerencsére igen távol még a holokausztól, a

csodás volt. Öcséimet azzal hengerelhettem, hogy már majdnem felnőttként, csekély mértékben ugyan, de valamennyire már belekóstolhattam az ünnep egyik csemegéjébe, a cheraisheszbe, az alma, dió keverékbe, amelyet a bor hozzáadása tett különlegessé. Gyuri és Gabi öcsém irigykedve nézett rám. Igaz, nekik is részük lehetett, a macossszal készített peszachi eredeti süteményekben.

Be kell vallani, a nagy család egészét már nem olyan egyszerűen érintette ez a különleges ünnep. Két nagyszülőnk, az apai és anyai nem teljesen „sel Pészach” tisztaságban követte a szigorú vallási előírásokat, igyekezett alkalmazkodni hozzájuk, de sok részlet betartásában „vétkezett”. Az ünnep idején szorgalmasan látogattuk őket, hiszen a bensőségséghez ez is

Peszachot, a varázslatos Széder estét. Nem a fáraóval, az egyiptomiakkal volt bajunk, nem csupán a szabadságot, a pusztta életet kellett mentenünk. Magam viszonylag jól megúsztam. Fertőrákoson voltam munkaszorgalmas, ember-séges parancsnok, dr. Révhelyi Ferenc tartalékos tiszt jutott szerencsénkre „előljáróként”. Érdekes század volt, közénk tartozott Karinty Cini, aki a humorát itt sem veszítette el, Somlyó Gyuri, a költő és Somogyi Palika, maga is humorista, később a Ludas Matyi főszerkesztője. Csekély veszteséggel jutottunk haza, ha jól emlékszem, éppen 1945 Pészach, Széder este tájékán. Édesapámat gyászoltuk, eszünkbe sem juthatott az ünneplés, más volt a gondunk.

Visszatért a szabadság? Nem éppen az volt az éretünk!

A DOHÁNY KÖRZET MÁJUSI PROGRAMJA

Minden hétköznap reggeli ima 7:30, esti ima 18:00 a Talmud-Tórában, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel ima 8:00, esti ima 18:00 a Talmud-Tórában.

- Május 2. Zsidóságunk alapjai a Talmud-Tórában 18:30
- Május 5. Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Május 6. Reggeli ima a Dohányban 9:30, esti ima és sálesüdesz 19:00
- Május 9. Zsidóságunk alapjai a Talmud-Tórában 18:30
- Május 12. Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Május 13. Reggeli ima a Dohányban 9:30, esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 19:00
- Május 14. **Lág Boajmer, kerti parti 15:00** majd esti ima a Talmud-Tórában 18:00
- Május 16. Zsidóságunk alapjai a Talmud-Tórában 18:30
- Május 19. Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Május 20. Reggeli ima a Dohányban 9:30, esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 19:00
- Május 23. Zsidóságunk alapjai a Talmud-Tórában 18:30
- Május 26. Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Május 27. Reggeli ima a Dohányban 9:30, esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 19:00
- Május 30. **Sovuajsz első este**, esti ima a Dohányban 18:00
- Május 31. **Sovuajsz első nap**, reggeli ima a Dohányban 9:30, esti ima a Dohányban 18:00
- Június 1. **Sovuajsz második nap**, reggeli ima a Dohányban 9:30, **MÁZKIR!**

Egy százalék a Dohányért

Az Alapítvány a budapesti Dohány utcai zsinagógáért köszöni az elmúlt évi segítséget. Idén is számítunk előző évi támogatóink hozzájárulására, és reméljük újak is csatlakoznak hozzájuk. Az adományokból az Alapítvány az elmúlt években rengeteg kulturális programot és egyéb rendezvényeket (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), szervezett a körzet tagjai számára (is). De környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég csak megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, hozzátevé azt is, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

Kérjük, adója 1 százalékaival is támogassa az Alapítvány munkáját!
Adószámunk: 18005127-2-42

Ha már nem rendelkezik az adója 1%-áról, akkor is tud segíteni felajánlásával:

Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000
IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

Majd kétszázán a Széder-esten

Talán már nem is lehetett volna több asztalt, s széket elhelyezni április 10-én, a dugig telt Goldmark-teremben. Az esti ima után, több mint 180 ember jött össze, hogy részt vegyen a Dohány körzet hagyományos Széderén. Az eseményen nem csak a hitközség vezetése, de Yosef Amrani, Izael Állam nagykövete is megjelent.

Szokás szerint főrabink, dr. Frölich Róbert olvasta fel a Hagadát, illetve beszélt a kivonulás történetéről – is. Nem a kötelezően elfogyasztott négy pohár bor, hanem a társaság, a kellemes beszélgetések segítették, hogy ismét egy jó hangulatú estét töltsünk együtt.

Színházi előadások a Goldmarkban

A Dohány Színpad 2017. február 5-én alakult azzal a céllal, hogy Budapest szívében a Dohány utcai zsinagóghoz tartozó Goldmark-teremben folyamatos szórakoztató előadásokkal visszadjon azt a békebeli színházi/orfeum hangulatot, amely elfeledteti az emberekkel a napi gondokat és visszaadja a Goldmark eredeti, színházi funkcióját. Az alakuló repertoárban elsősorban izraelita származású szerzők művei kerülnek színpadra. Elsőként Rejtő Jenő bohózataiból láthatnak, láthatnak két felvonásos válogatásokat az érdeklődők. A követ-

kező bemutató Nóti Károly: „Szeressük egymást” című vígjátéka.

A mindmáig népszerű író, Rejtő Jenő életművének elfeledett részét alkotják kabaréjelenetei, bohózatai, derűs-borongós egyfelvonásosai. Színpadi alakjai mintha csak regényeiből léptek volna elő. Nyomorgó vigéc, szélhámos szerencsevadász, ravasz fegyenc, ügyefogyott férj ... Megannyi komikus típusa a két háború közti

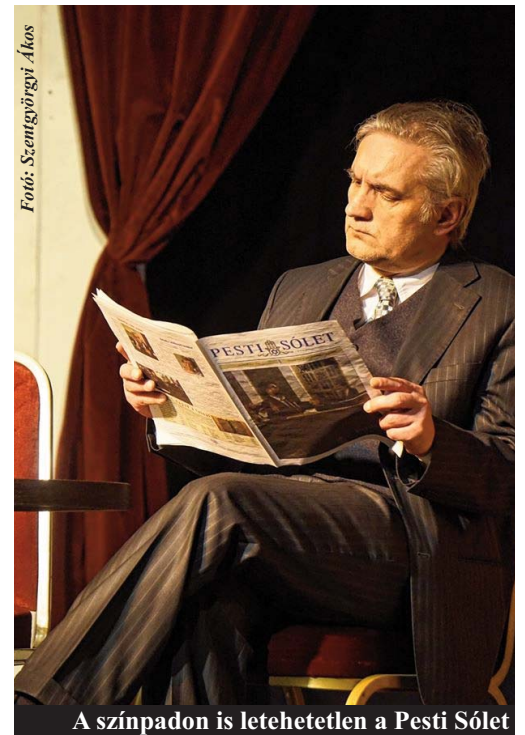
kornak. Rejtő megfogalmazásában neveltető, olykor röhögtető alakjai ama letűnt időknek. Miként korábban, májusban is érkezési sorrendben lehet helyet foglalni.

Kapunyitás az előadás kezdete előtt egy órával történik.

A társulat ismert és kevésbé ismert színészekből verbuválódott, akik nem csupán a műfaj iránti alázatos szeretetükből, hanem származásuk okán lettek tagok.

photo: Éva Baria-Liener

Fotó: Szentgyörgyi Akos

A színpadon is lehetetlen a Pesti Sólet

Az előadásokról és egyéb érdekességekről lapunk, a Pesti Sólet mellett a Dohány Színpad hivatalos facebook oldalán is tájékoztatást kaphatnak.

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:

Sálom!

és

Mázel tov!

Zsidó hittankönyv I. és II. része

A köteteket legkényelmesebben megrendelheti a

WWW.ZSIDOKONYVEK.HU

webshopban.

Az ár kötetenként

3570 Ft.-

Ünnepeink - színezőkönyv

A Zsidó ünnepek című színezőkönyv majd 30 rajzon keresztül ismerteti meg a gyerekekkel a zsidó ünnepeket és azok legfontosabb kellékeit. A kreatív alkotás mellett lehetőség nyílik beszélgetni az ünnepekről és memorizálni a látottakat. Trenderli, fánk, Megillah, Széder tál, kótábla, sófár... mind-mind arra várnak, hogy a gyerekek megtöltsék őket színekkel!

Megrendelhető a **www.zsidokonyvek.hu** webshopban.

Dési János

Jókai és az antiszemita karaktergyilkosság

A „legnagyobb magyar író”, Jókai Mór, mindig is kiállt a zsidók jogegyenlősége mellett. Az egyik legnépszerűbb magyarként szava sokat nyomott a latba. Aztán élete utolsó éveiben feleségül vette a zsidó Nagy Bellát – és ekkor példátlan antiszemita támadás indult ellene. Az addig ajnározott, szeretett íróból szinte egy csapásra afféle közellenség vált. Ma már tudjuk, hogy egy tudatos, jól szervezett lejárato-kampány, ahogy ma neveznénk, karakter-gyilkosság áldozata lett minden idők legolvasottabb magyar szerzője.

Az akció szervezője, Jókai nevelt lánya, Róza azaz Feszty Árpádné volt. Miért tette mindezt? Egyrészt, természetesen a remélt Jókai örökségért. Az agg szerző korábban elképzelhetetlen nagyságú jogdíjakat kapott és feltételezhető volt, hogy halála után az örökség is mesés méretű lesz. Ám házassága után örökösevé új feleségét tette meg. A másik ok, mint erre Láng József Jókai Mórné Nagy Bella emlékiratai című kitűnő tanulmány szerzője rámutat, az események mögött „Jókai által adoptált Feszty Árpádné állott, alighanem legfontosabb meghatározója volt annak, ami Jókai második házassága, s Nagy Bella személye körül történt.” Miért? „Nagy Bella zsidó, mégpedig szegény zsidó származásának ténye miatt. (...) A szegénysorsból jött Nagy Bella, akinek úri köreikbe való befogadására még egy Jókai kedvéért sem voltak hajlandók.”

Érdekes, hogy az antiszemita hangulatkeltés miért is lehetett ilyen hatásos a századforduló Magyarországon? Sokáig élt az a nézet, hogy a kiegyezéstől az első világháború végéig tartó periódus afféle aranykora volt a magyarországi zsidóságnak. S ha több szempontból igaz is, hogy megnyitottak az utak a polgári jogegyenlőség előtt, s az asszimilálódó zsidóság mind nagyobb része találhatta meg helyét a polgárosodó társadalomban, a századfordulóra az antiszemitaizmus mind erősebb lett. Persze a politika fősodrába nem kerülhetett ekkor még, de egyre többeket fertőzött meg ez az eszme. Így aztán volt mire építenie Feszty Árpádné, aki kitartó szorgalommal terjesztette, hogy a „zsidó” Nagy Bella kizsákmányolja, zsarolja, megtéveszti, tönkreteszti, kifosztja és meggyilkolja a nagy író.

S az antiszemita közhangulatban mind többen készségesen elhitték, hogy megjelent itt a patás ördög egy zsidó képében, aki tönkreteszti a legmagyarabb író – akitől el is

fordult a közönség egy része.

Jókai kiadója katasztrófaként írta le a történeteket – az addig sosem látott példányszámban eladott könyveket nem vásárolták az olvasók „büntetésből”, amiért Jókai egy „zsidó” nőt vett feleségül. Derék magyar ifjak tüntetéseket szerveztek a pár ellen, sorra jelentek meg a denunció cikkek.

S hogy a „kegyetlen” Nagy Belláról szóló vádak alaptalanok voltak, pusztá koholmányok? Ez már akkor sem érdekelt azokat, akik hinni akartak a „nagy zsidó összeesküvésben” a zsidók született gonoszságában.

S nem is voltak kevesen.

Jókai halála után n Feszty Árpádné újra képtelenebb és képtelenebb vádakkal állt elő.

Az 1940-es évek elején a nyilasok támadtak ismét rá Nagy Bellára. Egy Oláh György nevű nyilas képviselő, aki a parlamentben, majd lapjában a zsidók ellen minden vádnak helyet adó Egyedül vagyunk-ban hozta újra és újra elő, hogy a magyar törvényhozás, személyre szabott jogalkotással – mert nincs új a nap alatt – vegye el Jókainétól a szerzői jogokat, mégsem kaphat pénzt egy „zsidó” egy magyar író alkotásai után. Ma már tudjuk, meglehetősen ala-

pos irodalma van ennek, hogy a Nagy Bella elleni gonosz vádak, amelyeket a sajtó lelkiismeretlen része oly bőszen terjesztett, hazug koholmányok voltak. De a zsidók elleni hangulatkeltésre, az antiszemita érzelmek felkorbácsolására tökéletesen alkalmasnak bizonyultak. Azok, aki saját maguk számára is mentséget kerestek ahhoz, hogy ők tulajdonképpen nem is rossz emberek, amikor a zsidókat gyűlölik, hiszen azok igenis okot adnak az ellenszenvre – örömmel olvasták ezeket a primitív gyűlölködéssel teli cikkeket.

Ha úgy tesz, ezek az írások, és

jemet azzal, hogy a zsidók a pászka ünnepükhöz keresztyén gyermekek vérért használják!” Aztán leírja miként próbálta megverni egy idősebb zsidó iskolatársát, akivel egy költészeti kérdésben vitatkoztak össze. Amikor édesanyja ezt megtudta, keményen ráförmedt:

– De hát ezért minek kellett valakit megütni? – kérde az anyám.

– Hiszen csak egy zsidó volt!

– Mit? – kiálta fel az anyám. – Te azt mondd, hogy csak egy zsidó volt. Hát teelőtted a zsidó nem olyan ember, mint más? Te lenézesz mást a vallása miatt? Te elfelejtetted, hogy a „mi” vallásunkat még ötven év előtt éppen így üldözték ebben a városban, ahogy te üldözöd most a zsidót? Ezt nem tanultad te éntőlem, se boldogult édesapádtól! – Most rögtön eredj, és keresd fel azt a zsidó diákot, akit megütlegeltél, kérj tőle bocsánatot, és hozd tőle nekem írásban, hogy teneked megbocsátott.

El voltam szörnyedve a drákói keménységű ítélet fölött.

– Én megalázom magamat az előtt a zsidó előtt?

– Megalázod magad az Isten előtt, aki a zsidót veled egyenlőnek teremtette.”

A történet jól végződik, s a zsidó iskolatárs azt feleli: azért van az a jó erős öklöd, hogy azzal majd megvédd a zsidókat.

„Ettől a perctől fogva lettem én filoszemitává.” Fejezi be írását.

És valóban, alkotásaiban éppen úgy, mint politikai állásfoglalásaiban – évtizedekig képviselő volt – kiállt a jogegyenlőség így a zsidó jogegyenlőség mellett is. S ezzel együtt – vagy éppen részbe ezért is – lett a kor legnépszerűbb írója.

Egészen addig, míg aztán az antiszemita indulatokat kihasználva, szervezett lejárato kampány nem indult ellene.

Jókai utolsó éveit sikeresen megkeiserítették. Talán nekünk vigasz, ma a lejáratoikat senki sem ismeri, Jókait viszont meglehetősen sokan olvasnak.

Zsinagógák a nagyvilágból – Tótvárad

Képeslapok – képes történelem (LXI. rész)

Öt évig, egy 1400 darabból álló, az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, foglalkozó lapokat tartalmazó magángyűjtemény segítségével jártuk be a világot és az országot. Hónapról-hónapra bemutattunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. Sorozatunk elért a végpontjához. Ez az utolsó részünk, az utolsó közös utazásunk. Őszintén meg kell mondanom nagy örömmel készítettem a sorozat fejezeteit. Voltak sikerélményeim, amikor néha valaki, akár pozitív, akár negatív véleményét tolmácsolta.

Jó érzés volt, ha valaki visszajelzett, hogy az adott városban, faluban született, vagy felmenői, rokonai az adott helyről származtak, s milyen jó volt újra látni a régi képeslapról a zsinagógát, vagy azt a helyet, ahol az ősök taposták a flasztert.

Bár a gyűjteményben akad bőven bemutatni való terület, de be kell látnom, idővel még az érdekes téma is „ellaposodik”, és újdonságok után kiáltanak a hasábok. Most én is így érzem, ezért egy Arad megyei városkával, Tótváradal búcsúztatjuk a sorozatot! Tótvárad a Maros folyó jobb partján fekszik, Soborsintől 7 kilométerre, nyugatra található. Két község egybeolvadásából jött létre.

Az egykor népes, közel 2-3000 fős város mára 500 főre apadt!

A városban található várat a Garai család építette még a XV. században. A törökök elfoglalták 1551-ben és csak 48 évvel később szabadult fel. Egy ideig járási székhelyként is működött.

A közelben található Arad zsidóságához hasonlóan, Tótváradra is csak az 1700-as évek első felében érkeztek zsidók. Hivatalos letelepedésükre is csak akkor kerülhetett sor. Korábban csak átutazhattak zsidók a területen, de ott nem maradhattak!

A városba letelepedett zsidók a mezőgazdaságban és a kereskedelemben tudtak elhelyezkedni. Nagyobb számban, a mezőgazdaságban, mint parasztok vettek részt a hétköznapokban, s csak a modernizációs folyamat eredményeként nyithattak boltot a városban lévő, polgáriasodott, gazdagabbak.

Az itt élő zsidók igen vallásosak voltak. Eleinte csak lakásokban kialakított imaházakban jöttek össze, majd az aradi hitközség fejlődésével párhuzamosan, az 1800-as évek második felében hoztak létre saját maguk számára egy kis templomot, ahol a helyi zsidók számára lehetővé vált a rendszeres I-ntiszteletek, ünnepek megtartása.

Sajnos a temp-lomról nem maradt fenn semmilyen dokumentum.

Komolyabb hitközségi élet is csak a közeli nagyvárosokban volt, nagyobb ünnepekre, akinek voltak rokonai vagy hozzátartozói Aradon, vagy Soborsinban oda mentek vendégségbe.

Az 1900-as évekre kissé megváltozott a város élete. Az ipar és a gazdaság, a közlekedés fejlődése lehetőséget biztosított arra, hogy a nyelveket beszélő, kereskedelmi ismeretekkel bírók számára újabb üzleti, gazdasági lehetőségek nyíljanak. A képen látható fotóképeslap is kb. ebből a korból, az 1900-as évek elejéről származik és a fő utcát mutatja Kohn Sámuel kereskedésével.

Az első nagy világgégés során sokan a városban lakó zsidó fiatal férfiak közül a hadszíntereken lelték a halálukat.

A forradalmakat követően a gyűlölet hulláma az itt élő zsidókat is elérte, és nem kímélte őket. A férfiak közül sokan munkaszolgálatba kényszerültek, a város zsidóságát pedig deportálták a halálgyárakba. Gyakorlatilag teljesen megsemmisült a város zsidó lakossága, a háború végén már nem kezdődött meg semmilyen zsidó élet. Az itt élő zsidók emlékét csak a fennmaradt dokumentumok, fotók mesélik el számunkra, esetleg csak néhány családfakutató ismerheti.

Ezzel a szomorú kisvárosi történettel búcsúzom most kedves olvasóimtól megköszönve hűségesek érdeklődésüket, melyeket az évek során biztosítottak a sorozat számára.

Izsák Gábor

Kohn Sámuel kereskedő üzlete utca részlettel.

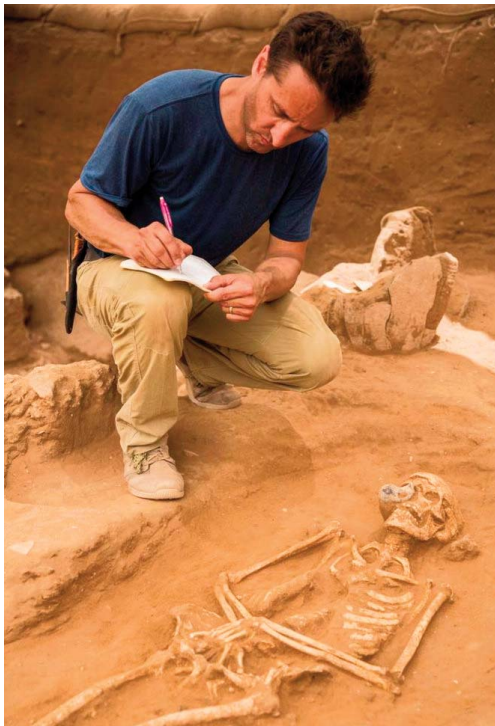

Csendőrlaktanya.

Páratlan felfedezés oldhatja meg a Biblia egyik legnagyobb rejtélyét

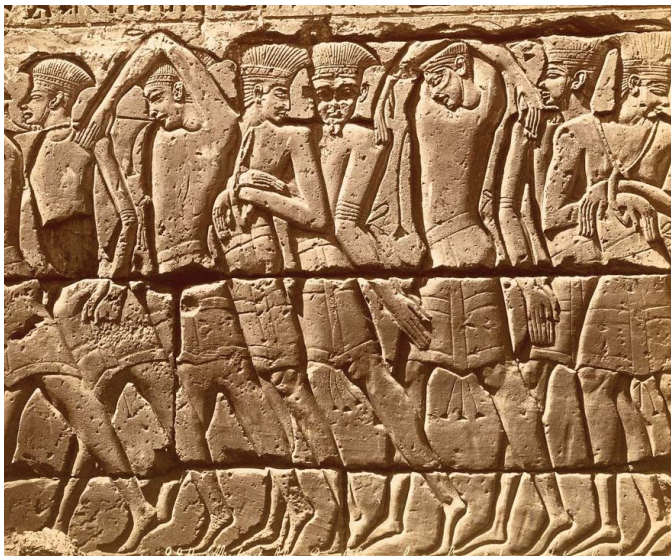
Rendkívüli dél-izraeli felfedezés deríthet fényt a Biblia egyik legnagyobb rejtélyére, az Ószövetség talán leghírhedtebb és legtitokzatosabb népe, a filiszteusok eredetére. Az ősi Askelón, az i.e. VII.-XII. századi közötti egyik legfontosabb filiszteus város falain kívül feltárt nagy temetőhöz, hasonló a régióban korábban még nem találtak

Míg több mint egy évszázadnyi kutatás elég volt ahhoz, hogy azonosítsák a filiszteusok öt legnagyobb városát és a kultúrájukra jellemző leleteket, eddig mindössze néhány filiszteus temetkezést tártak fel – olvasható a National Geographic cikkében. Azaz a régészek rengeteg edényt találtak, de csak kevés embert. A nemrég

feltárt, 211 darab, i.e. VIII-XI. századi emberi maradványt tartalmazó temető feltárásával azonban lehetővé vált a régészek számára, hogy válaszoljanak a filiszteusok eredetét és a helyi kultúrához való asszimilációjukat firtató kérdésekre.

Lawrence Stager, a Leon Levy-expedíciót, vagyis az Askelónban folyó ásásokat 1985 óta vezető régész, a Harvard Egyetem professor emeritusa szerint a filiszteus központokban feltárt temetők hiánya egészen eddig a felfedezésig nem tette lehetővé, hogy pontos képet fessenek az ókori nép temetkezési rítusairól. Assaf Yasur-Landau, a Haifai Egyetem régésze szerint a kutatók annyira kétségbeesetten kerestek – sikertelenül – sírhegyeket, hogy már azzal viccelődtek, a vikingekhez hasonlóan bizonyára a filiszteusok is a tengerbe temetkeztek.

A filiszteusok az Ószövetség leghírhedtebb „gazemberei” közé tartoznak. A Tórában rendre „körülmetéletlenekként” meg-jelenő, az izraelitákkal folyamatosan hadakozó, és egy időre még a Frigyládát is megkaparintó nép a mai Dél-Izrael parti területeit – a Gázai-övezetet is beleértve – tartotta ellenőrzése alatt. Filiszteus volt többek között Delila is, aki elárulta Sámson, és levágta a testi erejét adó haját, de szintén a filiszteusok közül került ki Góliát is, aki elől Saul király katonái a sátraikba menekültek vissza, és akit végül Dávid egy parittyával terített le.

Az első, filiszteusokhoz kap-csolódó régészeti lelet az i.e. XII. századra datálható. Régióba történő érkezésüket egy – ahogy Stager fogalmaz –, a helyi lakosságéhoz ké-pest „rendkívül különböző kultúra” felbukkanása jellemezte. Ennek része volt az ókori Görögországban megfigyelttel szoros párhuzamba állítható edénművesség, az Égei-tenger partvidékén jellemző írásfajta használata, valamint a disznó-fogyasztás is (alkalmanként még kutyát is felszolgáltak). Az Ószövetségben számos helyen említik, hogy a „betolakodók” Kaftór szigetéről, vagyis a mai Krétáról jöttek.

Számos kutató kapcsolatot vél felfedezni a tengeri népekkel, ókori népek azon titokzatos csoportjával, amely főként a Földközi-tenger keleti partvidékén az i.e. XII-XIII. században zajló fosztogatásairól vált ismertté. Egy III. Ramszesz fáraó thébai halotti templomában található dombormű, amely az uralkodó i.e. 1180 körül a tengeri népek ellen vívott csatáját örökítette meg, számos törzs nevét, többek között a jellegzetes fejfedőt és szoknyát viselő „peleszetekét” is felsorolja, akik feltehetően azonosak a filiszteusokkal.

Ebben az időben a peleszetek Askelónban vagy környékén telepedhettek le, amely ekkor már évszázadok óta egy fontos kánaánita kikötő volt a Földközi-tenger térségében. A filiszteusok öt városa közé tartozott még emellett Asdód, Ekron, Kirját Gát és Gáza is. A tengeri népek otthonának kérdését hasonló homály fedi, mint a filiszteusok eredetét, így azok a kutatók, akik összekötik a fosztogató peleszeteket a filiszteusokkal, most joggal vélik úgy, hogy a nemrég feltárt temető ezen régészeti rejtély feltárásában is segíthet.

Eric Cline, a George Washington Egyetem régésze – aki saját elmondása szerint a tengeri népek rejtélyének feltárására költené a pénzt, ha valakitől egyszer kapna egymillió dollárt – szerint az Askelónban kutató régészek megütötték a jackpotot. Más szakértők azonban úgy vélik, a filiszteusok titkának megfejtése nem ennyire egyszerű. A Kirját Gát-i ásásokat két évtizeden át vezető Aren Maeir, a Bar-Ilan Egyetem régésze inkább egy „kusza”, különféle, a Földközi-tenger partvidékének számos régiójából érkező csoportokból – többek között kalózszerű tevékenységet folytató férfiakból – álló kultúra képviselőiként tekint rájuk, akik bizonyos idő alatt telepedtek le a helyi kánaánita lakossággal együtt. De Maeir is úgy véli, az askelóni temető fantasztikus felfedezés, mert segíthet a filiszteusok eredetét és más kultúrákkal való kapcsolatát taglaló kérdések megválaszolásában.

Hogy menekült meg Albánia zsidó lakossága?

Albánia volt az egyetlen ország Európában, ahol több zsidó élt a második világháború végén, mint előtte. Pedig 1939-ben az olasz fasiszták, majd a náci Németország szállta meg a balkáni országot.

Az albániai zsidóság második világháborús történetére csak 1990 után, az Enver Hodzsa (1908-1985) fémjelezte kommunista rezsim bukása után derült fény. A világegés közepén, amikor a náciizmus és a holokauszt árnyai már hosszúra nyúltak Európában, Albániában az olasz megszállók és a fasisztabarát tiranai kormányok egyetértésével megkímélték a zsidókat. A zsidók problémamentesen élhettek, dolgozhattak, megtarthatták ünnepeiket, nem voltak kitéve semmiféle erőszaknak.

A világháború előestéjén az Albániában élő zsidó közösség létszáma nagyjából 600 fő volt, közülük 400-an menekülteként érkeztek, főként Németországból és Ausztriából. A jó hír elterjedése után a környező országokból, Dalmáciából, Montenegróból, Koszovóból sokan odavándoroltak, s az albániai zsidó közösség létszáma megduplázódott. Minden megváltozott 1943. szeptember 8. után, amikor az új kormány a németekkel működött együtt. Házkutatások, razziák kezdődtek, de ezek a lakosság magatartása miatt kudarcot vallottak... A városokban és falvakban keresztények és muzulmánok zsidók százait bújatták, s segítették őket a partizánok is, így újra megmenekültek. Európa nagy részén a végső megoldásnak keresztelt népiirtás embertelen méreteket öltött: Lengyelország zsidó lakosságának (3,3 millió) 90 %-a, a német zsidóság (240 ezer) 88 %-a halt meg, de Görögországban is ha-

sonlóan nagy arányban (77%) ölték meg a zsidókat. A budapesti Holokauszt Emlékközpont szerint az európai zsidó holokauszt áldozatainak számát a becslések 5 és 6 millió közé teszik. Majd minden tizedik, a holokauszt idején meggyilkolt áldozat magyarországi zsidó volt, számuk 500 és 600 ezer fő közöttire tehető.

Az egyetlen kivételt Albánia jelentette, amely a nemzeti hitvallásnak is nevezhető besa-nak köszönheti, hogy megmenthette, sőt növelni is tudta zsidó kisebbségének számát. A besa egyfajta becsületkódexet jelent, a szó eredete Lekë Dukagjini albán hercegnek (1410–1480) az albánok társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális életét a XV. századtól meghatározó szokásjogi kánonjára (Kanuni i Lekë Dukagjinit) vezethető vissza. A besa egyik alapvetése az elesettek és a gyengék védelme, amely a menedéket keresőkre is vonatkozott – különösen, ha az illető erre ígéretet kapott. Ennek megtartása becsületbeli ügy volt – akár az élete árán is –, a szőszegők kiállításukat veszélyeztették.

Amikor a Harmadik Birodalom csapatai 1943 szeptemberében megszállták Albániát, két vlórai zsidó, Rafael Jakoel és nagybátyja felkereste a polgármestert, aki nem kértelt: jobb, ha a fővárosba mennek. Itt tárgyaltak a fasiszta kollaboráns kormány belügyminiszterével, Xhafer Devával. A belügyér egy zsidólistát is mutatott nekik, amelyen a németek által összeírt zsidók nevei szerepeltek. Ám a besa mindennél erősebb volt, a listát nem adták át – idézte fel az akkori eseményeket Jakoel unokája, Felicita.

Számos zsidómentő akció Koszo-vóban zajlott (Koszovót 1941 tavaszán, Jugoszlávia eleste után csatolták az olasz megszállás alatt álló Albániához). Arif Alickaj decani tisztviselő – népszerű muzulmán nevetet használva – hamis személyi okmányokat állított ki a zsidók számára, akik így szabadon utazhattak Albániában. Fűszeresként dolgozó barátja, Arsilan Rezniki több száz zsidó kimenekítését szervezte meg Decanba, kertjében pedig külön házat épített a menekültek számára. Persze erről a környéken mindenki tudott, szomszédai mégsem jelentették fel, hogy zsidókat bújtat a birtokán.

A Világ Igaza (a nem zsidóknak adható egyik legmagasabb izraeli állami kitüntetés) díjat 1963 óta több mint 22 ezer ember kapta meg, közülük 63-an voltak albánok. Albánia története különleges, hiszen a kormányzat és a lakosság egy emberként állt ki a zsidóság mellett, legtöbbször pedig az iszlám vezérelte a döntésben.

(forrás: <http://mult-kor.hu>)

BÍZHATUNK EGYMÁSBAN!

Kérjük, támogassa adója egyházi 1%-ával a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége munkáját!

TECHNIKAI SZÁM:

0 3 5 8

MZSIHISZ
a változó világra nyitott zsidóság

mazsihisz.hu/bizhatunkegymasban
facebook.com/mazsihisz

Emléktáblát avattak a Wallenberg Kertben

A Holokauszt Emléknapiján, április 16-án avattak fel a Dohány utcai zsinagóga kertjében egy húsz nevet tartalmazó emléktáblát.

A Holokauszt során zsidók tízezreit megmentő Raoul Wallenberg húsz segítőjének tiszteletére készült táblát a Holokauszt Emlékközpont, a Raoul Wallenberg Egyesület állíttatta, örök emlékként azoknak, akik a legsötétebb időszakban is segítettek a zsidóságon.

Az ünnepélyes avatáson beszédet mondott Sebes József, a Raoul Wallenberg Egyesület elnöke, Kate Watz holokauszt-túlélő, Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója, Forgács András, Wallenberg egyik legfontosabb munkatársának unokája, valamint Ács Tamás, a Budapesti Zsidó Hitközség elnöke.

Kate Watz holokauszt-túlélő elmondta, fivére futárként dolgozott a követségen, s ő maga is Raoul Wallenberg

megmentettjei közé tartozik. Hozzátette, a diplomata a szimbóluma lett az emberi jogoknak és az igazságnak. Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója elmondta, hogy 850-nél jár azoknak a keresztény magyaroknak a száma, akik segítettek a mentésben. Felhívta a figyelmet arra, hogy ezek az emberek a saját életüket is kockáztatták. Csalódottan szólt arról, hogy ma sok háznál nem engedik meg, hogy az embermentőknek emléktáblát állítsanak.

Ács Tamás kiemelte, tábla azoknak állít emléket, akik Magyarország és a magyar zsidóság legsötétebb, XX. századi időszakában, az antiszemitizmus kiteljesedése idején életüket is kockáztatva mentették zsidó származású és vallású emberek ezreinek életét. Hiánypótlónak nevezte, hogy a II. világháború befejezése után 72 évvel emléket állítottak e jeles emberek áldozatos munkájának és emlékének.

Kép és szöveg:
Szentgyörgyi Ákos

Világ Igaza és Bátorság kitüntetések

Csütörtökön (április 27-én), a Belügyminisztérium, márványaulájában adta át Öxc. Yosef Amrani, Izrael Állam magyarországi nagykövete és dr. Pintér Sándor belügyminiszter Világ Igaza kitüntéseket, illetve a Bátorságért érdemjeleket azoknak, akik zsidókat mentettek meg a Holocaust idején. Pintér Sándor elmondta, 1995 óta hagyomány, hogy a Világ Igaza magyar kitüntetettjeit hősi-es helytállásukért a Bátorságért érdemjelben részesítik – mert önfeláldozásuk példaértékű. Hozzátette, a holokausztról beszélni kell. Meg kell ragadni minden alkalmat, hogy a saját és a minket követő generációk is méltón emlékezzenek azokról, akik életük kockáztatásával mentettek másokat.

Yosef Amrani arról beszélt, mindenkinek van neve és emberi méltósága, s politikától, vallástól, nemzeti vagy más ideológiáktól függetlenül senki sem tagadhatja meg embertársától a létezéshez és a jóléthez való jogát. Kiemelte, most azon keveseket ünnepeljük, akik mertek kockáztatni, és lelkiismeretük által vezérelve mentették embertársaikat.

Az elismerések egy részét családtagok vették át, akinek nincs élő rokona, annak kitüntetését a Jad Vasem Intézetben őrzik majd. Az eseményen posztumusz kitüntetést adományoztak Bárzsi Gusztávnak; Essősy Józsefnek;

Zékány Ivánnak; Chaben Gyulának és feleségének, Bözsinek; Erdőkürti Zoltánnak és feleségének, Krisztinának; Hrabovszki Mihálynak; Gyürey Gézánnak; Kiss Mihálynak; Leszkovszky Györgynek és feleségének, Margitnak; Rosa Boenkének (Elena nővér); Vig Józsefnek és Máriaának; valamint Sonda Mihálynak és Anikának.

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészách 8. és Sovuajs 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Zallel Béla	május 1.	Grünwald Béla	május 6.	Vadász Miklós	május 12.	Héber felirat	május 22.
Jávor Endre	május 2.	Heksch László	május 6.	László Miklós	május 13.	Steiner Alfréd	május 23.
Dr. Bálint Imréné	május 4.	Kálmán Ferencné	május 6.	Reichental Jakab	május 13.	Dr. Seifert Géza	május 24.
Grünwald József	május 4.	Krebsz Dezső	május 8.	Rose Neumann	május 14.	Dr. Frank Endréné	május 25.
Gyarmati Lajos	május 4.	Winter Lászlóné	május 8.	Deutsch Miklós	május 16.	Weisz Sámuelné	május 26.
Illésné Suchman Karolin	május 4.	Dr. Csillag Gábor Sándor	május 8.	Steiner György	május 16.	Reitmann Gizella	május 30.
Várnai Olivér	május 4.	Révész Emília	május 8.	Krebsz Dezsőné	május 17.	Baruch Sándor	május 30.
Schaffer Andor	május 5.	Dr. Hajdú Árpád	május 12.	Szili Mórné	május 20.	Csillag család Szegiből	május 31.
				Szűsz János	május 22.		

